

Datum
2020-10-07
Vår referens
Ilona Holmgren
Utredningssekreterare
ilona.holmgren@malmo.se

Tjänsteskrivelse

Motion av Stefana Hoti (MP) om att stoppa användandet av barn som tolkar STK-2019-1047

Sammanfattning

Stefana Hoti (MP) beskriver i en motion den problematik som finns och de negativa konsekvenser som sker när barn används som tolk istället för att använda professionella tolkar och föreslår att kommunfullmäktige ställer sig bakom följande fyra yrkanden.

1. Uppdra åt stadskontoret att i samråd med berörda nämnder kartlägga omfattningen av barn-tolkning vid både planerade och oplanerade möten inom Malmö stads verksamheter.
2. Uppdra åt stadskontoret att tillsammans med övriga berörda nämnder ta fram en handlingsplan med konkreta insatser för att förbjuda barntolkning inom Malmö stad. Exempelvis se över rutiner och styrdokument, säkerställa att det finns kompetens inom organisationen gällande användning av tolkar, undersöka vilka tekniska och andra lösningar behöver komma på plats för att barn inte ska behöva tolka i fortsättningen.
3. Uppdra samtliga kommunikationsavdelningar att se över befintlig information samt avsaknaden av information som riktar sig till barn och unga och ta fram målgruppsanpassad information och material.
4. Uppdra kommunstyrelsen att utifrån slutsatserna i den statliga utredningen Att förstå och bli förstådd sätta press mot den nationella politiken och driva på för en snabb lagändring för att förbjuda barntolkning.

Yttranden har lämnats från arbetsmarknads- och socialnämnden, funktionsstödsnämnden, förskolenämnden, grundskolenämnden, gymnasie- och vuxenutbildningsnämnden samt hälsa-, vård- och omsorgsnämnden. Förslaget är att bifalla motionens första yrkande samt att anse därpå följande yrkanden vara besvarade.

Förslag till beslut

Kommunstyrelsen föreslår kommunfullmäktige besluta

1. Kommunfullmäktige bifaller Stefana Hotis (MP) första yrkande och ger kommunstyrelsen i uppdrag att tillsammans med berörda nämnder kartlägga omfattningen av barntolkning i Malmö stads verksamheter.
2. Kommunfullmäktige anser övriga yrkanden besvarade med vad som redovisas i ärendet.

Beslutsunderlag

- Motion av Stefana Hoti (MP) om att stoppa användandet av barn som tolkar

- Grundskolenämnden beslut 191119 § 167 med muntlig Reservation (MP) och (V)
- Remissvar från grundskolenämnden
- Remissvar från gymnasie- och vuxenutbildningsnämnden
- Gymnasie- och vuxenutbildningsnämnden beslut 191122 § 129
- Remissvar från arbetsmarknads- och socialnämnden
- Remissvar från hälsa-, vård- och omsorgsnämnden
- Remissvar från förskolenämnden
- Förskolenämnden beslut 191119 § 143
- Arbetsmarknads- och socialnämnden beslut 191128 § 412 med Reservation (SD) och (MP)
- Remissvar från funktionsstödsnämnden
- Funktionsstödsnämnden beslut 191127 § 148 med Reservation (MP) och Särskilt yttrande (M)
- Hälsa-, vård- och omsorgsnämnden beslut 191129 § 152
- Förslag till beslut KSAU 200928 §563
- G-Tjänsteskrivelse KSAU 200928 Motion av Stefana Hoti (MP) om att stoppa användandet av barn som tolkar

Beslutsplanering

Kommunstyrelsens arbetsutskott 2020-02-03

Kommunstyrelsen 2020-02-12

Kommunstyrelsens arbetsutskott 2020-09-28

Kommunstyrelsen 2020-10-14

Kommunfullmäktige 2020-10-29

Beslutet skickas till

Motionären

Arbetsmarknads- och socialnämnden

Funktionsstödsnämnden

Förskolenämnden

Grundskolenämnden

Gymnasienämnden

Hälsa-, vård- och omsorgsnämnden

Ärendet

Stefana Hoti (MP) lyfter i motionen den problematik som finns när barn används som tolkar och negativa aspekter av att barn ges rollen att vara tolkar i kontakter med kommunala instanser, hälso- och sjukvård eller liknande. Motionären lämnar följande fyra yrkanden.

- Uppdra åt stadskontoret att i samråd med berörda nämnder kartlägga omfattningen av barntolkning vid både planerade och oplanerade möten inom Malmö stads verksamheter.
- Uppdra åt stadskontoret att tillsammans med övriga berörda nämnder ta fram en handlingsplan med konkreta insatser för att förbjuda barntolkning inom Malmö stad. Exempelvis se över rutiner och styrdokument, säkerställa att det finns kompetens inom organisationen gällande användning av tolkar, undersöka vilka tekniska och andra lösningar behöver komma på plats för att barn inte ska behöva tolka i fortsättningen.
- Uppdra samtliga kommunikationsavdelningar att se över befintlig information samt

avsaknaden av information som riktar sig till barn och unga och ta fram målgruppsanpassad information och material.

- Uppdra kommunstyrelsen utifrån slutsatserna i den statliga utredningen *Att förstå och bli förstådd* sätta press mot den nationella politiken och driva på för en snabb lagändring för att förbjuda barntolkning.

Remissinstansernas yttranden i korthet

Arbetsmarknads- och socialnämndens (ASN) yttrande

ASN uttrycker att föreslagen kartläggning bedöms både kostsam och tidskrävande. De gör bedömningen att handlingsplaner bäst utvecklas nära verksamheten och bör tas fram av respektive förvaltning. Målgruppsanpassad information riktad till barn och unga ingår i nämndens kommunikationsarbete. Nämnden föreslår kommunfullmäktige att anse motionen besvarad. Reservationer har lämnats av (MP) samt av (SD).

Funktionsstödsnämndens (FSN) yttrande

FSN har i anslutning till tidigare statlig remiss¹ och denna motion genomfört en mindre kartläggning som visar att det finns god kännedom om kraven på rättssäker tolkning och barns rättigheter men att viss anhörigtolkning ändå förekommer. FSN ser inga skäl till att låta göra en kartläggning över Malmö stad, då denna antas dra samma slutsatser som Socialstyrelsens kartläggning. Nämnden uttrycker att det finns ständiga utvecklingsbehov med konsekventa bedömningar men anser inte att handlingsplaner är resurseffektivt. Angående förslag om informationsmaterial hänvisar nämnden till sitt uppdrag i reglemente och att informationsmaterial sedan tidigare ska vara målgruppsanpassad. Nämnden har inga synpunkter på om kommunstyrelsen driver på för att förbjuda barntolkning men verksamheterna arbetar redan för att inte använda barn och anhöriga som tolkar och ett formellt förbud skulle inte förändra arbetet eller målsättningen. Nämnden föreslår kommunfullmäktige att i samtliga yrkanden anse motionen besvarad.

Reservation från (MP) och särskilt yttrande från (M)

Förskolenämndens (FSKN) yttrande

FSKN föreslår kommunfullmäktige att bifalla första yrkandet om att kartlägga läget i stadens verksamheter och att det sker inom ramen för utvecklingsarbetet kring barns rättigheter. Nämnden instämmer i avsikten med att ta fram handlingsplaner men anser att det är respektive nämnds ansvar och hänvisar till *Riktlinjer för utformning av Malmö stads styrdokument* från kommunfullmäktige 2011. Målgruppsanpassad information är redan ett krav enligt förvaltningslagen och en viktig del i Malmö stads kommunikationspolicy och därför anser FSKN inte att det krävs ytterligare uppdrag från kommunfullmäktige. Nämnden menar att stöd för att sätta barnets bästa främst finns i lagstiftningen och att det blir starkare när barnkonventionen blir lag. FSKN föreslår kommunfullmäktige att avslå motionens andra, tredje och fjärde yrkande.

Grundskolenämndens (GRN) yttrande

Nämnden anser att omfattningen av barn som tolkar är begränsad inom den egna verksamheten, det finns strukturer, rutiner och planer som säkerställer att barn inte ska användas som tolkar men välkomnar kartläggning av omfattningen för att få en heltäckande bild av läget och bifaller första yrkandet. GRN gör bedömningen att Malmö stads kommunikationspolicy och

¹ Att förstå och bli förstådd – ett reformerat regelverk för tolkar i talade språk (SOU 2018:83)

förvaltningens rutiner säkerställer att kommunikationen är målgruppsanpassad och anser inte att det finns behov av översyn. Vad gäller yrkande om snabb lagändring hänvisar nämnden till att barnkonventionen ska inkorporeras i svensk lag i januari 2020. GRN föreslår kommunfullmäktige att avslå motionens andra, tredje och fjärde yrkande. Muntlig reservation från (MP) samt av (V).

Gymnasie- och vuxenutbildningsnämndens (GVN) yttrande

Nämnden instämmer i att det är ytterst olämpligt att använda barn som tolkar och att det är rimligt att kartlägga omfattningen i kommunens verksamheter. Det föreslås ske inom ramen för det kommunövergripande arbetet med barnrättsperspektivet. GVN föreslår kommunfullmäktige att bifalla första yrkandet. Nämndens uppfattning är att framtagande av handlingsplan är respektive nämnds ansvar och att Malmö stads kommunikationspolicy om målgruppsanpassad information är grundläggande för förvaltningens kommunikationsarbete. GVN föreslår kommunfullmäktige att avslå yrkande två och tre samt avstår från att yttra sig över fjärde yrkandet ställt direkt till kommunstyrelsen.

Hälsa-, vård- och omsorgsnämnden (HVON) yttrande

Nämndens målgrupp är inte barn, de är sällan nära anhöriga till nämndens målgrupp och verksamheter som möter Malmöbor med tolkbehov har kännedom om eventuella anhöriga barn. Kommunövergripande kartläggning anses därför inte resurseffektivt. Nämnden refererar till Malmö stads kommunikationspolicy om målgruppsanpassad information utifrån mottagarens förutsättningar, vilket redan ska ske. HVON föreslår kommunfullmäktige att anse motionen besvarad.

Bakgrund

Sverige har ratificerat FN:s konvention om barnets rättigheter. *Lagen (2018:1197) om Förenta nationernas konvention om barnets rättigheter* börjar gälla 1 januari 2020 och innebär att ett barnrättsbaserat synsätt ska inkorporeras i all offentlig verksamhet.

I den nya förvaltningslagen² som började gälla 1 juli 2018 framgår att *En myndighet ska använda tolk och se till att översätta handlingar om det behövs för att det enskilde ska kunna ta tillvara sin rätt när myndighet har att göra med någon som inte behärskar svenska.*

Malmö stad svarade våren 2019 på den statliga remissen *Att förstå och bli förstådd* SOU 2018:83. I remissen (kap. 9). föreslogs bland annat ett förtydligande i förvaltningslagen, rättegångsbalken och förvaltningsprocesslagen om förbud mot att använda barn som tolkar, med *undantag för viss enkel informationsgivning som inte kan anstå, vid fara för dödsfall, allvarlig sjukdom eller skada samt om det annars föreligger synnerliga skäl.* Det föreslogs också att kammarkollegiet skulle få i uppdrag att ta fram utbildnings- och informationsmaterial till tolkanvändare i offentlig sektor.

Socialstyrelsen har låtit göra en kartläggning³ i vilken utsträckning barn och anhöriga används istället för professionella tolkar inom ekonomiskt bistånd, socialtjänst, LSS och hälso- och sjukvård. Kartläggningen visar exempelvis att barntolkning förekommer främst vid oplanerade besök. Konsekvenserna för barn kan bli omkastade hierarkier, stort ansvar och frånvaro i skolan.

² 13 § i förvaltningslagen (2017:900)

³ Socialstyrelsen juni 2018, Barn och andra anhöriga som översätter och medlar inom socialtjänst och hälso- och sjukvård.

Kartläggningen visar också att lösningar behövs för barnens, brukarnas/patienternas och personalens skull och att medvetenheten måste öka om att barn inte ska användas som tolkar.

Malmö stad har beslutat att systematiskt arbeta för barnets rättigheter. *Utvecklingsplan för arbetet med barnets rättigheter i Malmö stad* gäller mellan 2017–2020 och ska ses som en första del i en utvecklingsprocess.

Stadskontoret samordnar det stadsövergripande utvecklingsarbetet med bland annat metodutveckling och kunskaps- och kompetenshöjande insatser riktade till samtliga förvaltningar. Arbetet utgår från planen och handlar om att barnets rättigheter ska vara en del av ordinarie styr- och ledningssystem och ordinarie beslutsprocesser i staden. Enskilda sakområden och frågor hanteras inom ramen för varje enskild verksamhet, där mer specifika insatser också utformas och genomförs.

I Malmö stads kommunikationspolicy står det bland annat att varje förvaltning måste ”översätta” kommunikationspolicyns övergripande riktlinjer till konkreta strategier och planer för kommunikationsarbetet i den egna verksamheten samt att Malmö stads information och kommunikation ska anpassas till olika målgruppers behov, kunskaper och förutsättningar såväl internt som externt. Det är således ett uppdrag för samtliga förvaltningar.

Stadskontorets bedömning

Sammanfattning

Samtliga remissinstanser uttrycker liksom motionären att barntolkning ska motverkas, är olämpligt och de ställer sig positiva till förbud mot barntolkning. Stadskontoret delar denna uppfattning.

Kartläggning

Förvaltningslagen är konkret sedan 2018 med att tolk ska användas när någon inte behärskar språket. Olämpligheten med barn som tolkar är bekräftad av nämnderna. Stadskontoret anser att upphandlade tolktjänster alltid ska användas när behov av tolk finns. Barnets bästa bör alltid beaktas och vägledning för akuta fall och undantag kan hämtas från betänkandet.⁴

Samtliga verksamheter har att följa lagstiftningen och se till barnets bästa, vilket även stöds av Malmö stads reglementen där det framgår att nämnder ska beakta barnrätts-, jämställdhets- och antidiskrimineringsperspektiv.

Socialstyrelsen har i kartläggning 2018 identifierat att barn som tolkar förekommer. De pekar på vikten av lösningar och medvetenhet om att barn och anhöriga inte ska användas som tolkar. Att använda barn som tolkar står i motsats till barnets bästa, har negativa effekter på barn och är direkt olämpligt. Samtliga remissinstanser till denna motion anser att barntolkning ska motverkas eller är olämplig. Stadskontoret gör bedömningen att samtliga nämnder är medvetna om olämpligheten med barntolkning. Bland yttrandena finns även erfarenheter av kartläggning.

Det nämnda stadsövergripande utvecklingsarbetet om barnets rättigheter har pågått i flera år. Arbetet syftar till att säkerställa, att barnets rättigheter och barnets bästa ska inkorporeras och ingå i stadens styr- och ledningssystem och beslutsprocesser. Frågan om barn som tolkar är

⁴ I Betänkandet Att förstå och bli förstådd – ett reformerat regelverk för tolkar i talade språk (SOU 2018:83) föreslås undantag för förbud mot barn som tolkar när viss enkel informationsgivning inte kan anstå, fara för dödsfall, allvarlig sjukdom eller skada, eller vid synnerliga skäl.

angelägen, men ett arbete som syftar till att förhindra att detta förekommer, i annat än akuta fall, handlar om att säkerställa barns rättigheter i den enskilda verksamheten.

De tre skolnämnderna FSKN, GRN och GYVUXN föreslår att bifalla motionärens yrkande om en kartläggning och ASN, FSN och HVON framför annan uppfattning om behovet av kartläggning.

En kartläggning i Malmö kan öka medvetenheten och bidra till djupare förståelse av det som redan är känt genom nationella, regionala och lokala undersökningar. En lokal kartläggning enligt förslag kan utan förtydliganden av ambitionsnivå och syfte dock även innebära omfattande, resurskrävande arbete.

Stadskontoret anser att ett underlag behöver tas fram inför kartläggning, i gemensam dialog med samtliga berörda förvaltningar (ASF, FSF, HVOF, FSKF, GRF och GVF). Följande behöver bli belyst:

- det lokala kunskapsläget med beaktande av det kända nationella kunskapsläget,
- önskvärd ambitionsnivå och ändamål,
- berörda målgrupper aktuella för kartläggningen exempelvis flickor, pojkar, professionen eller andra grupper samt
- önskvärt resultatdjup och metod, vad frågor eller intervjuer förväntas kunna bidra till.

Även andra förvaltningar kan och bör vid behov involveras i dialogen och i kartläggningen. Stadskontoret föreslår att motionärens yrkande bifalles med vad som framförts ovan.

Handlingsplan

Stadskontoret är av uppfattningen att det är respektive verksamhets ansvar att inom ramen för sitt uppdrag tillse att ansvar och åtaganden följs åt. Det stadsövergripande arbetet som leds av stadskontoret är ett viktigt stöd i den kompetenshöjning som leder till att inkorporera barnperspektiv i verksamheterna. Stadskontoret har också en central roll inför upphandling av tolktjänster då expertgrupp/referensgrupp med involverade användare av tolktjänster tillsätts för att kartlägga, kravställa och förbereda olika infallsvinklar som påverkar användning av tolkar. I detta ingår bland annat tekniska lösningar som leder till att tolktjänster blir så användbara som möjligt.

Stadskontorets bedömning är att yrkande om att ta fram handlingsplan med konkreta insatser är ett uppdrag för respektive verksamhet. Det är respektive verksamhets ansvar, att inom ramen för sitt uppdrag ta fram handlingsplaner och rutiner i de fall det behövs. Stadskontoret anser att yrkandet om stadskontorets uppdrag i frågan är besvarad.

Målgruppsanpassad kommunikation

Det finns en kommunikationspolicy i Malmö stad som uttrycker att målgruppsanpassad information ska tas fram av respektive förvaltning. Stadskontoret anser därmed att yrkandet är besvarat i denna del.

Nationella politiken

I betänkandet *Att förstå och bli förstådd – ett reformerat regelverk för tolkar i talade språk* (SOU 2018:83) har bland annat föreslagits att i lag reglera förbud mot barntolkning, vilket inte är fallet i nuläget. I Malmö stads remissvar, gällande förslag om reglering som innebär att barntolkning endast får

ske i akuta fall, har Malmö stad uttryckt att det är en viktig och bra reglering, vilket är i enlighet med motionärens intention.

Stadskontoret har varit i kontakt med utbildningsdepartementet som behandlar ärendet och de meddelar att ärendet har försenats på grund av andra prioriteringar i samband med covid-19. Stadskontoret gör bedömningen att den process som är i gång är lämplig att avvakta och att yrkandet därmed bör anses vara besvarat.

Stadskontorets förslag

Stadskontoret föreslår att första yrkandet bifalles samt att övriga yrkanden ska anses vara besvarade med vad som framgår ovan.

Ansvariga

Heléne Norberg Direktör

Daniel Olsson Sektionschef

Andréas Norbrant Stadsdirektör